

ESTEFÁNNÉ VARGA MAGDOLNA–NAHOCZKYNÉ
LUDÁNYI ÁGNES

GONDOLATOK A T. E. T.-RŐL

ABSTRACT: (*Gedanken über den T. E. T.*) Seit können sich die ungarischen Padagogen mit der Methode T. E. T. von Thomas Gordon Bekannt machen. In unserer Arbeit fassen wir die Erfahrungen zusammen, die wir im Kreise der Kinder gärtnerinnen, der Studenten, und der Pädagogen von Grundschulen und von Oberschulen verschaffen haben. Im Kreise der Pädagogen, die die Methode von Thomas Gordon erlerut haben, wirkt diese Methode als eine gut anwendbare pädagogische - psychologische Methode.

A tanári hatékonyságfejlesztés módszerének kidolgozása Thomas Gordon nevéhez fűződik.

1966 óta több mint 50 ezer pedagógus ismerte meg világszerte munkáját Magyarországon az érdeklődők 1989 óta vehetnek részt Gordon T. E. T. tréningen. A hatékonyságfejlesztő tréning olyan eszközöket ad a tanárok kezébe, amelyek segítenek kezelni az emberi problémákat, megismerik a "nincs vesztes" filozófiát, valamint megtanítanak a konfliktusok kezelésére. /Thomas Gordon 1989/

Munkánkban egyrészt a módszer elméleti kiindulását jelentő humanisztikus pszichológia néhány elemét idézzük fel, másrészt pedig az 1989 óta működő tréningcsoportok tapasztalatait összegezzük.

A humanisztikus pszichológia irányzat Carl Rogers nevével fémjelzett világszerte és elsődlegesen az alkalmazott lélektan tartományában helyezhető el. Alkalmazása kiterjed a neveléslélektanra, pszichoterápiára, a vezetés és szervezés lélektanára.

Az irányzat valójában inkább stílus, szemlélet, egy pszichológiai viselkedés meghatározása. Tartalmaz ismeretanyagot, amit meg lehet ta-

nulni, el lehet sajátítani, de mögötte inkább azok a kulcsfogalmak tartalmi hatnak, amelyeket Rogers non-direktivitásnak, empátiának és bizalomnak jelöl.

Vagyis a pszichológus (pedagógus, szervező) nem irányítja bizonyos következtetés felé a másikat, nem hoz értékítéleteket róla, odafordul a másik kezdeményezéséhez és bátorítja azt. Facilitátor szerepet tölt be, és figyel a csoportok kommunikációinak tartalmára, érzéseire. Empátiával reagál, előtérbe állítja az érzelmi átélést, ugyanakkor problémamegoldásra biztat. Ezek a törekvések azért is fontosak, mert érzelmek, indulatok és kommunikáció vetületében mutatkozik meg a pszichikus fejlődés. Az ismereti (kognitív) és cselekvési szférában történő gyarapodás, fejlődés nem jár okvetlenül együtt az általános személyiségfejlődéssel. Ritka az egyenes vonalú és egyenletes fejlődés, rendszerint ugrások, stagnálások jellemzik. A csoportokban végzett személyiségfejlesztő tréningek célja, hogy tudatosítsa az emberben hogy ki ő, mennyiben egységes, önmaga kifejlesztésében milyen lehetőségei vannak. A csoportmunka segít a tagoknak gondolatok, érzelmek tudatossá válását, választásaikért való felelősségvállalást (Mérei 1989).

Thomas Gordon tanári hatékonyság tréningje hasonló alapelvekre épülő pszichológiai módszer.

Általánosságban a Gordon-tréning azt célozza, hogy az önmagával harmóniában élő, másokkal kölcsönhatásban lévő tanár úgy tudja az együttműködést szervezni, hogy azt mindkét fél sérülésmentesen, egymás, és önmaga gazdagításával élje át. Konkrét technikákat sajátítat el, amelyek a felsorolt pszichés jellemzőket célozzák:

- problémahelyzetben döntés, mérlegelés, megoldási stratégia megváltoztatása

- valódi, elsődleges érzelmek definiálása önmagukban és a társ percepciójában, ami a kommunikáció kongruenciájának biztosítója, hiszen az interakcióban a felek valódi intrapszichés történéseikkel vesznek részt.

- szociális hatékonyság fejlesztése és annak megtapasztalása, hogy a történések, események nem objektív külső erőként működnek, hanem saját szükségleteik szerint azok alakíthatók, formálhatók. Így módon autonómiát növel, énerőt fejleszt.

- az értékekhez való viszony tisztázása, abban való eligazodás képessége kiemelt célként jelenik meg.

Tapasztalataink szerint azok a -- Gordon (1989 által mítoszoknak nevezett -- társadalom által felállított szerepelvárások, amelyek a pedagógusszerep fogalmához tapadtak, sokkal nehezen rombolhatók, fejthetők le a pályán működő tanárok esetében, mint a pedagógushallgatóknál. A "tökéletesség" képéhez való ragaszkodás (amelyben ilyen tartalmak vannak: "én tudom mi a jó és kívánatos, mindenkit egyformán kell szeretni, szakmailag végleges és letisztult ismereteim vannak, külön tudom választani a tanárt és az embert" stb.) egyfajta énvédelem, énképhez való ragaszkodás. Minél erősebb felettes énnel bír a személy, annál több feszültséggel jár az, hogy ezt a napi pedagógiai munkában megvalósítsa vagy ezt feladja. Annak megtanulása, hogy ki-ké önmagának építse fel saját pedagógusképét, kockázatosnak tűnik a pedagógusok számára.

Tapasztaltuk még, hogy az iskolatípusokat követve óvodától a gimnáziumig a gyerekek életkorának függvényében változik a velük foglalkozó pedagógusok attitűdje, így a Gordon-tréningen való tanulásuk minősége is. Ahogyan az életkor előrehaladásával egyre differenciáltabbá és egyre komplexebbé válnak az érzelmek, szükségletek, értékek a gyerekeknél, úgy bizonytalanodnak el a velük foglalkozó pedagógusok mindezek dekódolásában. Ezzel a bizonytalansággal nő a valószínűsége annak, hogy egyre merevebb, egyre nagyobb védelmet adó rigid pedagógusképet alakítsanak ki magukról.

Ennek egyik megnyilvánulási formája az, hogy a gimnáziumi tanárok csoportjai "csak" oktatással kapcsolatos problémákat vállalnak. A neveléssel kapcsolatos problémákat negligálják. Oktatási feladatokban a vélt vagy valós kompetenciák biztonságot jelentenek. Nem hisszük azt, hogy a serdülő korúakkal foglalkozó pedagógus kevesebb jelzést kap a tanulóktól mint egy óvónő, de azt igen, hogy *más* jelzéseket, amelyekkel szemben bizonytalanok. Hasonló tapasztalat mondható el az általános iskolában oktató, és napköziben, vagy a nevelőotthonban dolgozó nevelőtanárok összevetésénél is. Az oktatást középpontba helyező, biztonságot igénylő pedagóguscsoportokban az ellenállások különböző formái nagyobb számban jelentek meg, mint az ún. nevelő-pedagógusoknál.

Volt módunk még arra is, hogy önismereti munka után dolgozzunk pedagógusokkal a Gordon-tréning programja szerint. Ezzel kapcsolatos észrevételeink további finomítást és elemzést kívánnak, hiszen ezen csoportok száma igen kevés. Valószínűsíthetjük, hogy valamely csoport-múlt vagy előzmény segít tisztázni kinek-kinek a státuszát az adott csoportban

és a csoporttá válás folyamatán túljutva, energiák szabadulnak fel T. E. T. javára amelyeket a törvényszerű dinamikai jelenségek egyébként megkötnék.

A Gordon-tréning a pedagógiában, a pedagógusok körében igényné vált, működőképes pedagógiai-pszichológiai technikává erősödött, elősegítve a szakmai újrászerveződést az öndefiníciós törekvések realizálódását.

Hallgatói csoportokban tanulságként állapíthattuk meg, hogy kognitív szinten nagyon jó "vevői" a Gordon-tréning technikai elemeinek, de élnek bennük azon tanári megoldások élmény-maradványai, amelyeket diákként éltek meg. Ugyanakkor gyorsabban következik be a váltás a saját pedagógus-cselekvéskörük definiálásában. Önismereti hozama a hallgatói csoportfoglalkozásoknak lényegesen nagyobb mint működő pedagógusoknál.

Nem hanyagolható el a Gordon-tréning hatása a csoporttá válás folyamatára sem, -- a foglalkozások, amelyek az összetartozás, szolidaritás, majd együttműködés élményét adják.

Feltételezzük, hogy ez az élmény a pályán működve egyik garanciája lesz a beválás- és elégedettségmutatók kedvező alakulásának.

Felhasznált irodalom:

1. A pszichológiai labirintus Szerk.: Mérei Ferenc: Pszichoteam, Budapest 1989
2. Már százszor megmondtam. Szerk.: F. Várkonyi Zsuzsa: Gondolat, Budapest 1988
3. P. E. T. A szülői eredmény tanulása. Szerk.: Thomas Gordon. Gondolat, Budapest 1990
4. Személyiségfejlesztés II. Szerk.: Dr. Fodor Katalin. Komárom Megyei Művelődésügyi Központ Tatabánya
5. T.E.T. Tanári hatékonyság fejlesztése. Szerk.: Thomas Gordon. Gondolat Budapest 1989.